paucorũ potentiam eſſe, in qua gubernationẽ reipublicæ habent opulenti, numero pauci: popularem verò, in qua inopes rempublicam tenent, multi exiſtentes, aliam habet dubitationem. Quas enim dicemus eas reſpublicas, eam videlicet in qua plures opulenti, & eam in qua pauciores inopes gubernant: ſiquidem nullæ ſunt aliæ reſpublicæ præter ſupra dictas. Videtur igitur ratio iſta oſtendere, quòd paucos eſſe vel multos qui gubernant, cõtingens eſt, alterum paucorum potentiæ, alterum populari: propterea quòd vbique accidit, vt pauci ſunt opulenti, multi verò inopes. Ex quo fit, vt huiuſmodi cauſæ non faciant differentiam: ſed in eo differat popularis gubernatio à paucorum potentia, quòd alibi opulenti, alibi inopes rempublicam obtinent. Neceſſariúmque, eſt vbicunq. per opes ac diuitias præſunt, ſiue hi pauciores ſint, ſiue plures, hanc eſſe ſpeciem illã quæ vocatur paucorum potentia: vbicunque autem inopes, hanc eſſe popularem gubernationem. Sed accidit (vt diximus) hos quidem paucos eſſe, illos verò multos. opibus enim ac diuitiis pauci abundant, libertatis tantùm omnes participes ſunt, propter quas cauſas contendunt vtrique de republica.

CAPVT IX.

SVmendum eſt prius, quos terminos eſſe dicunt paucorũ potentiæ & popularis gubernationis, & quid ſit iuſtũ in vtraque. Omnes.n. attingunt iuſtum quoddã, ſed vſque ad aliquid, & aiunt non omne iuſtũ propriè, puta videtur æqualitas iuſtũ quidã eſſe, & eſt, ſed nõ omnibus, at æqualibus. & inæqualitas videtur iuſtũ eſſe: & eſt quidem, ſed non omnibus, at inæqualib. Alij verò hoc auferunt, videlicet quibus, & malè iudicant. cauſa verò eſt, quia de ſeipſis iudiciũ fit. qui verò de propriis iudicant, vt plurimum non recti ſunt iudices. Itaq. cum iuſtũ aliquibus, & diuiſum ſit eodẽ modo in rebus & perſonis, vt diximus in Ethicis, æqualitatẽ rei confitentur, ſed de perſonis contendunt, maximè ob id quod dictũ eſt modo, quia de ſeipſis non rectè iudicant. Denique, quia vſque ad aliquid vtrique eorum iuſtum quiddam dicentes, putant ſe dicere ſimpliciter iuſtum. illi enim ſi in aliquo ſint ſuperiores, ceu opibus & diuitiis, alios omnino putant impares eſſe: hi verò ſi in aliquò ſint pares, puta libertate, omnino putãt eſſe pares. Cæterũ quod eſt principaliſſimũ.

A ἐν ᾗ τὰς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ εὔποροι, ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες, δημοκρατίαν δὲ, ἐν ᾗ οἱ ἄποροι, πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες· ἄλλην ἀπορίαν ἔχει. τίνας γὰρ ἐροῦμεν τὰς ἄρτι λεχθείσας πολιτείας· τὴν ἐν ᾗ πλείους οἱ εὔποροι, καὶ ἐν ᾗ ἐλάττους οἱ ἄποροι· κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν, εἴπερ μηδεμία ἄλλη πολιτεία παρὰ τὰς εἰρημένας ἐστίν; ἔοικε τοίνυν ὁ λόγος ποιεῖν δῆλον, ὅτι τὸ μὲν ὀλίγους ἢ πολλοὺς B εἶναι κυρίους, συμβεβηκός ἐστι, τὸ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις, τὸ δὲ ταῖς δημοκρατίαις, διὰ τὸ τοὺς μὲν εὐπόρους ὀλίγους, πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ἀπόρους πανταχοῦ· διὸ καὶ οὐ συμβαίνει τὰς ῥηθείσας αἰτίας γίνεσθαι διαφορᾶς. ᾧ δὲ διαφέρουσιν ἥ τε δημοκρατία καὶ ἡ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία καὶ πλοῦτός ἐστι. καὶ ἀναγκαῖον μὲν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον, C ἄν τ' ἐλάττους, ἄν τε πλείους, εἶναι ταύτην ὀλιγαρχίαν· ὅπου δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν. ἀλλὰ συμβαίνει, καθάπερ εἴπομεν, τοὺς μὲν ὀλίγους εἶναι, τοὺς δὲ πολλούς. εὐποροῦσι μὲν γὰρ ὀλίγοι· τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' ἃς αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας.

Κεφάλαιον θ.

ΛΗπτέον δὲ πρῶτον, τίνας ὅρους λέγουσι D τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί τὸ δίκαιον, τό τε ὀλιγαρχικὸν, καὶ δημοκρατικόν. πάντες γὰρ ἅπτονται δικαίου τινός, ἀλλὰ μέχρι τινὸς προέρχονται, καὶ λέγουσιν οὐ πᾶν τὸ κυρίως δίκαιον· οἷον δοκεῖ τὸ ἴσον δίκαιον εἶναι· καὶ [γὰρ] ἐστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἴσοις· καὶ τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον εἶναι· καὶ γάρ ἐστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν, E ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις. οἱ δὲ τοῦτ' ἀφαιροῦσι, τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι περὶ αὐτῶν ἡ κρίσις. σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι, φαῦλοι κριταὶ περὶ τῶν οἰκείων. ὥστ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον, τισὶ, καὶ διῄρηται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε τῶν πραγμάτων, καὶ οἷς, καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς· τὴν μὲν τοῦ πράγματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι, τὴν δὲ οἷς, ἀμ- F φισβητοῦσι, μάλιστα μὲν διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι, διότι κρίνουσι τὰ περὶ αὑτοὺς κακῶς· ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέρους δίκαιόν τι, νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς. οἱ μὲν γὰρ, ἂν κατά τι ἄνισοι ὦσιν, οἷον χρήμασιν, ὅλως οἴονται ἄνισοι εἶναι· οἱ δ', ἂν κατά τι ἴσοι, οἷον ἐλευθερίᾳ, ὅλως ἴσοι. τὸ δὲ κυριώτατον οὐ λέγου-